

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

FEATURES OF POLITICAL COMMUNICATION ON THE INTERNET

Ковалевська Т.А.,

*аспірант філософського факультету**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Дана наукова робота присвячена вивченню особливостей політичної комунікації в мережі Інтернет. Актуальність дослідження обумовлена швидким розвитком технологій та поширенням Інтернету, що змінює парадигму політичної комунікації та впливає на громадську думку. Інтернет-комунікація надає можливість залучення широкої аудиторії до політичних дискусій, але також породжує проблеми інформаційного перевантаження та зростання ризику конфліктів. Дослідження недостатньо вивчених негативних аспектів є важливим для забезпечення ефективної політичної комунікації в мережі Інтернет, з урахуванням її впливу на суспільство та сприяє розробці ефективних стратегій управління інформацією.

У роботі розглянуті поняття політичної комунікації та мережевої комунікації, проведений аналіз позитивних та негативних аспектів використання Інтернету у політичній комунікації. Серед позитивних аспектів було виявлено, що Інтернет-комунікація дозволяє забезпечити взаємодію між учасниками комунікації незалежно від географічного розташування, сприяє толерантному ставленню до різних поглядів, забезпечує доступ до політичної інформації та підвищує активність учасників у суспільно-політичному житті. Такі переваги сприяють покращенню інформованості громадян, активній участі у політичних процесах, і сприяють зміцненню демократичних цінностей.

Були висвітлені й негативні наслідки політичної комунікації в мережі Інтернет. Серед них – інформаційне перевантаження, фрагментарність інформації, що можуть спотворювати сприйняття політичної дійсності та збільшувати напруженість у суспільстві. Ці недоліки можуть призвести до збільшення конфліктів та спричинити зменшення довіри громадян до політичних інституцій.

Подальші дослідження в цьому напрямі сприятимуть покращенню якості політичної комунікації, підвищенню рівня громадянської активності та зміцненню демократичних цінностей у суспільстві.

Ключові слова: комунікація, політична комунікація, політична комунікація в мережі Інтернет.

This scientific work is devoted to the study of the peculiarities of political communication on the Internet. The relevance of the research is due to the rapid development of technologies and the spread of the Internet, which changes the paradigm of political communication and affects public opinion. Internet communication provides an opportunity to involve a wide audience in political discussions, but it also creates problems of information overload and increasing the risk of conflicts. The study of understudied negative aspects is important for ensuring effective and ethical political communication on the Internet, taking into account its impact on society and contributes to the development of effective information management strategies.

The paper examines the concepts of political communication and network communication, analyzes the positive and negative aspects of using the Internet in political communication. Among the positive aspects, it was found that Internet communication allows for interaction between communication participants regardless of geographical location, promotes tolerant attitude to different views, provides access to political information and increases the activity of participants in social and political life. Such advantages contribute to the improvement of citizens' awareness, active participation in political processes, and contribute to the strengthening of democratic values.

The negative consequences of political communication on the Internet were also highlighted. Among them – information overload, fragmented information, which can distort the perception of political reality and increase tension in society. These shortcomings can lead to an increase in conflicts and cause a decrease in citizens' trust in political institutions.

Further research in this direction will contribute to improving the quality of political communication, increasing the level of civic activity and strengthening democratic values in society.

Key words: communication, political communication, political communication on the Internet.

Постановка проблеми. Масштабні трансформації, що відбуваються у світі за останні кілька десятиліть, пов'язані з технічною революцією. Ці процеси дають поштовх розвитку глобального інформаційного суспільства. Процеси всеосяжної глобалізації впливають на зміну засобів політичної комунікації. Тож традиційні форми політичної комунікації витісняються мережевими.

Інтернет-комунікація в сучасному світі займає все більше і більше місця в повсякденному житті людей. Розвиток Інтернет-технологій дозволив значно збільшити швидкість та зручність обміну інфор-

мацією, а також забезпечити спілкування зі світом на міжнародному рівні. Однак, разом з безсумнівними перевагами, Інтернет-комунікація також приносить і свої виклики та негативні наслідки, особливо в контексті політичного простору.

Актуальність теми дослідження обумовлюється тим, що особливості політичної комунікації в мережі Інтернет потребують глибокого дослідження для розуміння їх впливу на демократичні процеси, активність громадян та формування громадянської позиції. Нові можливості спілкування та інформаційного обміну в Інтернеті створюють

можливість для широкої участі громадян у політичних діях, але водночас вони можуть призвести до інформаційного переважання, поширення дезінформації та зростання напруженості в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Феномен політичної комунікації цікавив багатьох дослідників. Серед науковців, що присвятили свої дослідження проблемам комунікації, можна згадати імена Д. Белла, П. Брегера, Н. Вінера, Ч. Кулі, Г. Лассуела, К. Леві-Строса, Т. Лукмана, Дж. Г. Міда, Ю. Хабермаса, Дж. Б. Уотсона та інших.

Феномен політичної комунікації також був вивчений Е. Бенрайзом, Д. Берло, Р. Катцем, Ж.-М. Котре, Б. Кретоном, П. Лазарфельдом, В. Ліпманом, Л. Паєм, М. Розенбергом, К. Санне, Ж.-Р. Шварценбергом та іншими.

Проблеми політичної комунікації стали об'єктом досліджень також у вітчизняних науковців, зокрема у С. Барматової, В. Бебика, Ю. Ганжунова, О. Гриценка, С. Денисюка, О. Дубаса, О. Картунова, С. Кащавцевої, В. Недбая, Г. Почепцова, В. Різуна, І. Слюсаренка, М. Соколова, Є. Тихомирової, О. Шахтемірової та інших науковців. Вони також досліджували різні аспекти політичної комунікації та внесли свій внесок у розуміння цього явища.

Проблема визначення сутності мережі Інтернет та особливостей Інтернет-комунікацій розглядалася в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів у галузі політичних наук. Серед них можна виділити такі імена як С. Алстром, В. Бебик, В. Білоус, К. Боулдінг, Н. Вінер, А. Гальчинський, Е. Гелнер, К. Гірц, М. Головатий, Г. Грачов, П. Друкер, О. Дубас, М. Кастельс, В. Коляденко, В. Королько, Л. Кормич, Л. Кочубей, Ю. Левенець, Г. Маклюен, Р. Макрідіс, Г. Почепцов, Д. Рісмен, О. Соснін, Т. Фрідмен, Ф. Фукуяма, Д. Яковлев та інші.

У своїх наукових працях ці автори звертали увагу на проблематику, пов'язану з розумінням сутності мережі Інтернет як комунікаційного середовища. Вони досліджували особливості спілкування в Інтернеті, вплив цифрових технологій на політичний діалог, формування громадської думки та політичних процесів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг досліджень в області політичної комунікації в мережі Інтернет, існують деякі аспекти, які залишаються недостатньо дослідженими і вимагають подальшої уваги. Зокрема, раніше недостатньо зверталась увага до вивчення негативних аспектів політичної комунікації в мережі Інтернет, які можуть суттєво впливати на формування політичної суб'єктності особистості та суспільних процесів.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз особливостей політичної комунікації в мережі Інтернет. Шляхом аналізу актуальних джерел, досліджень та наукової літе-

ратури, робота спрямована на виявлення переваг та недоліків політичної комунікації в Інтернеті. Отримані результати можуть сприяти розвитку ефективних стратегій використання Інтернету для сприяння демократії та громадянської участі в суспільних справах.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Політична комунікація є однією з досить популярних різновидів комунікації. Сьогодні багато людей залучені до політичної комунікації неспівомо.

Багато уваги раніше приділялося вивченню різних аспектів і питань політичної комунікації. У результаті було створено ряд основних наукових концепцій і підходів. Серед них концепція масової комунікації та політичної пропаганди, розроблена Г. Лассвелом, теорія інформаційного суспільства – М. Маклюеном.

Однією з першочергових проблем, що хвилюють сучасну наукову спільноту, є визначення ролі та місця політичної комунікації в політичній системі в цілому. Згідно з положенням класичних концепцій, політична комунікація є ознакою політичної системи, її функцією. В академічній спільноті існує багато визначень політичної комунікації.

Дослідник Р. Негрін визначає політичну комунікацію як результат, що має політичний характер, якщо акцентується на результатах. Між тим, якщо політичну комунікацію визначити, підкреслюючи її функцію в політичній системі, то це комунікація, яка відбувається в політичній системі та відбувається між системою та її середовищем [9].

Згідно з Г. Алмондом і Г. Пауелом, політична комунікація – це політична функція, яка виконує інші функції, а саме агрегацію, артикуляцію, вербування та соціалізацію, які присутні в політичній системі. Політична комунікація існує як передумова виконання інших політичних функцій [1].

Р. Дентон і Г. Вудворд характеризують політичну комунікацію як способи та наміри відправників повідомлень впливати на політичне середовище. Це включає публічні дискусії (наприклад, політичні промови, висвітлення в ЗМІ та розмови звичайних громадян), які розглядають, хто має повноваження санкціонувати розподіл державних ресурсів, хто має повноваження приймати рішення, а також соціальне значення. Вирішальним фактором, який робить комунікацію «політичною», є не джерело повідомлення, а його зміст і мета [6].

Дослідники Д. Свонсон і Д. Німмо визначають політичну комунікацію як стратегічне використання комунікації для впливу на суспільні знання, переконання та дії щодо політичних питань. Вони підкреслюють стратегічний характер політичної комунікації, підкреслюючи роль переконання в політичному дискурсі. Б. Макнейр дає подібне визначення, коли пише, що політична комунікація – це цілеспрямована комунікація про політичне. Для Б. Макнейра це означає, що

це стосується не лише усних чи письмових заяв, але й візуальних зображень, таких як одяг, макіяж, зачіска чи дизайн логотипу. Іншими словами, він також включає всі ті аспекти, які розвивають «політичну ідентичність» або «імідж» [6].

В. Бакір продовжує думу дослідників та розмірковуючи про зв'язок між політичною комунікацією та формуванням сучасного порядку денного визначає стратегічну політичну комунікацію як політичну комунікацію, яка є маніпулятивною за наміром, використовує соціальні наукові методи та евристичні засоби для розуміння людської мотивації, людської поведінки та медіа-середовища, щоб ефективно інформувати про те, що має бути повідомлено (охоплюючи деталі та загальний напрямок) і що слід приховувати [2].

У віртуальному середовищі комунікація істотно відрізняється від традиційного спілкування. Процес комунікативної взаємодії, що відбувається у цьому середовищі, приводить до зменшення відстані між користувачами та створює нові, особливі стосунки, а також формує нові стилі комунікативної взаємодії. Кожен учасник комунікативного процесу в Інтернет-просторі діє незалежно, виступаючи як суб'єкт Інтернет-спільноти та Інтернет-середовища.

Цифрові технології революціонізували все, до чого вони торкалися за останні три десятиліття; поступово змінюючи процеси спілкування, щоб привести до епохи інтерактивної спільної творчості. Інтернет і соціальні медіа примножили канали політичної комунікації та створили нову роль громадянина як постачальника контенту або «громадянського журналіста», тим самим суттєво змінивши моделі спілкування. Водночас цифрові медіа відкрили нові можливості для взаємодії між представниками та представленими, між політичними та суспільними акторами. Деякі вчені вказують на той факт, що констеляції влади були змінені цифровізацією [3; 8]. Інші наголошують на потенціалі зміни політичної поведінки громадян шляхом, наприклад, підвищення інтересу до політики та ймовірності голосування [5] або потенціалу збільшення здатності до політичної участі [7].

Мережева політична комунікація – нова форма політичної комунікації, головною відмінною рисою якої є усунення кордонів між міжособистісною, груповою та масовою комунікацією. Серед інших особливостей – те, що політична онлайн-комунікація є дуже персоналізованою, тому зміст повідомлень є індивідуальним.

Науковці виокремлюють деякі особливості Інтернет-комунікації, такі як віртуальність, інтерактивність, гіпертекстуальність, глобальність, креативність, анонімність, фрагментарність та мозаїчність. Вони також звертають увагу на трансграничний характер комунікації користувачів в Інтернеті, де не визначено точну кількість ано-

німних користувачів та розміри поширення інформації. Мобільність комунікантів (як окремих осіб, так і соціальних систем та інститутів) є високою. Ієрархічний порядок поширення інформації також може змінюватись, від вертикального з домінуванням одного суб'єкта до рівноправного підходу. Крім того, важливою характеристикою Інтернет-комунікації є двосторонність [10; 12].

Хоча існує консенсус щодо того, що цифрові медіа мають величезний вплив, думки розходяться щодо напрямку та якості цього впливу. Отже, ми знаходимо значну амбівалентність, коли справа доходить до оцінки впливу цифрових медіа на політичну комунікацію, політичні процеси, взаємодію та прийняття рішень. Дуже гарною ілюстрацією цього напрямку дебатів є полеміка навколо «фейкових онлайн-новин», які вважаються серйозною загрозою демократичним процесам, особливо після президентських перегонів у США 2016 року. Історія, підігріта прихильниками теорії змови та опублікована в таких соціальних мережах, як Reddit, Facebook і Twitter, набула настільки великої актуальності, що і Google, і Facebook оголосили, що заборонять сайтам фейкових новин використовувати їхні рекламні мережі, щоб запобігти поширенню неправдивої інформації. Більшість так званих міленіалів покладаються на Інтернет, щоб отримувати політичні новини, і вони споживають інформацію короткочасно й швидкоплинно, що означає, що вони можуть потрапити в пастку тих, кому вигідно поширювати напівправду чи просто брехню. Ця комунікаційна динаміка в середовищі соціальних мереж, ймовірно, мала помітний вплив на результати виборів у США, вона також процвітає в інших частинах світу: Франції, Німеччині, Італії, Бразилії, Індії та Австралії.

У сучасному світі Інтернет є особливим соціально-політичним простором. Внаслідок свого розвитку та кризи традиційних політичних інститутів сучасні громадяни, переважно молодь, віддають перевагу новим каналам політичної комунікації та формам діяльності. Політичний потенціал Інтернету і головним чином соціальних мереж надає велику кількість можливостей для політичної діяльності. Громадськість самостійно формує лідерів думок у соціальних мережах. Це явище сприяє збільшенню довіри до лідерства.

Дослідниця А. Краснякова виділяє наступні переваги Інтернет-комунікації у політичному просторі:

1. Можливість взаємопосередкованої взаємодії між будь-якими учасниками комунікації та політиками, державними діячами, лідерами громадських організацій тощо через різноманітні канали, такі як соціальні мережі, блоги, чати, електронна пошта, скайп та інші.

2. Безліч можливостей для взаємодії в Інтернет-просторі, які не залежать від місця та часу перебу-

вання комунікантів. Тут можлива взаємодія у будь-якому часі і місці, що дає змогу моделювати простір і час у віртуальній реальності самим користувачам.

3. Тенденція до конвергенції, яка впливає на створення суб'єкт-суб'єктної моделі комунікації. Це проявляється у толерантному ставленні до політичної невизначеності іншого суб'єкта, пошуку компромісів щодо прийняття його поглядів.

4. Відсутність соціальної та вікової диференціації користувачів – авторитет користувача залежить від його інтелекту, комп'ютерної компетентності, активності та вміння здійснювати інтегровальні дії в політичному просторі. Тут важлива є не соціальна позиція, а рівень компетенції і активна позиція комуніканта [11].

Незважаючи на те, що розчарування в політиці та політичній еліті не є новим явищем, а скоріше є поступовим процесом, який ми спостерігаємо вже протягом кількох десятиліть, у багатьох суспільствах, схоже, зросло відчуття безсилля, розчарування та віддаленості більшості від еліти. Обрання політичного аутсайдера, майнового магната та знаменитості Дональда Трампа в Америці, відродження правих популістських рухів у багатьох країнах і голосування у Великій Британії за Brexit є політичними результатами невдоволення. Замість того, щоб відчувати зв'язок і наділені повноваженнями, багато громадян відчують навпаки [4].

Здається, громадяни можуть бути краще зв'язані між собою та мати більший доступ до еліт. Проте ми однаково знаходимо докази роз'єднання, це питання, яке потребує додаткового вивчення. Поява «нових» політичних партій у деяких частинах Європи можна інтерпретувати як приклад результатів цього роз'єднання. Поява цих партій не є явищем «другого порядку», а свідчить про глибокі структурні зміни в політичному просторі. Основні партії стикаються з великими труднощами у відповіді на нові запити громадян у цьому новому комунікаційному контексті. Посилення медіалізації політики призводить до більшої видимості та важливості кандидата/лідера на шкоду партійному апарату. Завдяки новим інформаційним і комунікаційним технологіям партійні лідери/кандидати можуть безпосередньо взаємодіяти з громадськістю, віддаючи перевагу харизматичному особистому лідерству, що є типовою рисою популізму [7].

Таким чином, зростаюча роль Інтернету, онлайн-платформ і соціальних медіа була вирішальною у поширенні популістських політичних проєктів, надаючи більшу видимість і вплив екстремальним, радикальним, антистеблшментським або аутсайдерським партіям. Загалом, вплив Інтернету величезний. Можливості, пропонувані цими технологіями, здатні пришвидшувати ідеї, об'єднувати людей і будувати спільноти, які можуть змінюватися. Вплив настільки ж сильний

у сфері політичної комунікації. Встановлено, що Інтернет змінив динаміку різних сфер соціальної політики: міжнародних відносин, процесів розробки політики, діяльності уряду, вимог громадян, політичної відповідальності, виборчих кампаній і навіть геополітичної напруги [7].

Ці зміни спонукали науковців і дослідників шукати нові підходи та переглядати теорії, методології та стратегії, щоб протистояти цим складним умовам дослідження, які постійно змінюються. Інтернет та його різноманітні прояви змінили багато процесів, які лежать в основі функціонування сучасного суспільства. Однак ми не можемо повністю зрозуміти та пояснити конкретний напрям: до більшої чи меншої демократії, більшої чи меншої інклюзії, більшої чи меншої участі тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, у даній роботі був проведений аналіз особливостей політичної комунікації в мережі Інтернет і було виявлено, що вона має як позитивні, так і негативні аспекти.

Щодо позитивних аспектів, Інтернет-комунікація в політичному просторі надає можливості взаємоопосередкованої взаємодії між учасниками комунікації, дозволяючи спілкуватись з політиками та громадськими діячами через соціальні мережі, блоги тощо. Така комунікація має тенденцію до конвергенції і сприяє формуванню толерантного ставлення до інших поглядів та компромісів. Крім того, вона розширює доступ до політичної інформації та стимулює активність учасників у суспільно-політичному житті.

З іншого боку, негативні аспекти Інтернет-комунікації також не можна ігнорувати. Інформаційне перевантаження та фрагментарність інформації можуть призвести до спотворення сприйняття політичної дійсності та збільшення рівня напруженості в суспільстві.

З урахуванням зазначених позитивних та негативних аспектів, подальші дослідження можуть спрямовуватись на наступні аспекти:

1. Глибше дослідження впливу інформаційного перевантаження та фрагментарності інформації на політичну свідомість та активність громадян.

2. Аналіз впливу соціальних мереж на формування публічної думки та політичні настанови, зокрема вивчення механізмів створення фільтрувальних бульбашок.

3. Вивчення впливу гіперкомунікації та швидкоплинності інформації на психологічний стан та поведінку користувачів мережі Інтернет.

4. Дослідження впливу Інтернет-комунікації на політичну участь та активність молодого покоління.

Подальші дослідження в цьому напрямі допоможуть краще зрозуміти вплив Інтернет-комунікації на політичні процеси та сформувані ефективні підходи для забезпечення збалансованої політичної комунікації в мережі Інтернет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Almond, G. A., & Powell, G. B. The Political System. In *Comparative Government* (pp. 10-14). Palgrave, London. 1996.
2. Bach, Ruben L., and Alexander Wenz. "Studying health-related internet and mobile device use using web logs and smartphone records." *PloS one* 15. 2020.
3. Castells, Manuel. *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press. 2009.
4. Gest, Justin and Gray, Sean W. Silent Citizenship: The Politics of Marginality in Unequal Democracies. *Citizenship Studies* 19 (5). 2015: 465-473.
5. Kersting, Norbert. Online Participation: From 'Invited' to 'Invented' Spaces. *International Journal of Electronic Governance* 6 (4). 2016: 270-280.
6. Kirk Hallahan, Derina Holtzhausen, Betteke van Ruler, Dejan Verčič & Krishnamurthy Sriramesh. Defining Strategic Communication, *International Journal of Strategic Communication*, 1:1. 2007, 3-35
7. Luengo, Oscar. *Political Communication in Times of Crisis*. Berlin: Logos Verlag. 2016.
8. Meraz, Sharon. Is there an Elite Hold? Traditional Media to Social Media Agenda Setting Influence in Blog Networks. *Journal of Computer-Mediated Communication* 14 (3). 2016: 682-707. Mossberger, Karen, Tolbert, Caroline J. and McNeal, Ramona S. (2007) *Digital Citizenship: The Internet, Society, and Participation*. Cambridge, MA: MIT Press.
9. Negrine, R. M. *The communication of politics*. Sage. 1996.
10. Квіт С. М. *Масові комунікації : підручник* Київ: КиєвоМогилянська академія, 2008. 206 с.
11. Краснякова А. О. Інтернет-комунікація як чинник становлення політичної суб'єктності особистості. *Проблеми політичної психології*. 2015. Вип. 2. С. 243–253.
12. Лучинкіна А. І. Психологічні закономірності соціалізації особистості у віртуальному просторі : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05 / А. І. Лучинкіна ; НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. К., 2014. 35 с.